

O poverjanji prič v prestopnih rečeh.

Veljavni kazensko-pravdni red je odmenil posebno, šest in dvajseto poglavje prestopkom. Uže iz tega je videti, da je zakonodavec hotel strogo formaliteto, nahajajočo se v postopanju zaradi hudodelstev in pregreškov, nekoliko odpraviti, — z malimi stvarmi naj se sodišča ne pečajo preveč, da jim važnejše ne uidejo po napačnem tiru.

Nečemo naštevati vseh olajšav v prestopnih pravnah in opominjamo le na to, da v vzklicnem postopanju niso izključene novosti, in to vodi v mnenje, da je razprava v prvi instanci le nekako provizorna: če pogodi pravo in sta obtožitelj pa obtoženec zadovoljna, to je stvar končana, sicer pa jima prvotna sodba gledé krivde ne prejudikuje nikakor, da, nekatera apelna sodišča celó zapore pod najnižjo zakonovo mežo izpredevajo v kazenske globe.

Ostanimo za sedaj pri glavni razpravi, osobito pri zaslišbi prič.

Pred kolegijalnimi sodišči je priče, posamič in vpričo obtoženca zaslišane, najprej opomniti, naj resnico govore (§ 247 kaz. pr. r. — določba § 165 kaz. pr. r. tu ne velja). Prav tako pred okrajnim sodnikom. Tega opomina ni smatrati tako bistvenim, da bi ga moral obsegati zapisnik (§ 271, 447 kaz. pr. r.); zato se ni vsprejel v tiskovne formulare, kar bi se bilo zaradi splošnosti sicer gotovo zgodilo.

Ker se priče navadno pred razpravo niti slišale niso, odpade opomin svetosti storjene prisege, razun, če so se priče pri preloženem dnevi uže znabiti zaprisegle; pri uradnikih in zapriseženih služabnikih javne oblasti pa nadomeščuje za omenjene slučaje tak opomin sploh prisego (§ 453 kaz. pr. r.).

Potem pravi to navedeno določilo, da se priče praviloma ne jemlje v prisego, ampak sodnik se lahko namesto prisega zadovolji s tem, da mu priča seže v roko. Le-tó pravilo se v nas še nič kaj ni vdomačilo.

V roko seči komu je dostikrat kaj ozbiljna stvar; omenjamo umazanih, nečednih, pôtnih rok; omenjamo rok z odprtimi ranami, rok za nalezljivih boleznij; omenjamo, da je treba znabiti v 3 urah prijeti 20 do 30 rok; omenjamo prič, ki so bile ravnokar ali kaj časa poprej zaradi svojih prestopkov obsojene in sedaj nastopajo kot priče ali zasebni tožitelji (§ 172 kaz. pr. r.), kar se pri privatnih obtožbah zaradi žaljene časti čestokrat godi; malo popreje je bil priča obtoženec in se je ljuto vedel, je robato odgovarjal, — kmalu potem mu podajaj roko. To so nekako prisiljene stvari in sicer tem bolj, ker po naših krajih ljudje podajajo roko v znamenje sprave, jo potresajo v znamenje kordijalnosti.

Podajanje roke nagiba dostikrat tudi na smešno stran in kratki resnobo kazenske razprave. Opozarjamo na široke razpravne mize, a majhne aktivne osebe. Pomislimo, kako nedostojno, nepremišljeno beseduje včasih priča, predno jo človek sploh pripravi na pravo pot, — a sedaj si naj lepo sežeta s sodnikom v roko, torej nekak bilateralen dogodek, kakeršen je tudi poljub.

Ta predmet bi se še bolj dal razpravljati, a dovolj; sklep: pri nas se zakonito pravilo še ni in se tudi še ne bode tako brž poobčilo in pedantni sodniki pomagajo si tako, da vsako pričo zaprisegajo, kateri po razmerah ne marajo seči v roko. Kedar se to zgodi, navesti je to v razpravnem zapisniku (§ 271. kaz. pr. r.); zakon pa ne piše, da je omeniti tudi, je li se v roko seglo, nego zapoveduje samo pozitivno navedbo, ali so se priče zaprisegle, in pozitivni del negativnega odnošaja, „zakaj se je zaprisežba opustila“. To ali ono mora stati v zapisniku; kar je več, rekel bi, je odveč, in kedor omenja v zapisniku, da se je v roko seglo, ravna se le prestrogo po navodilu v § 271. kaz. pr. r., da je vsaj vse pozitivne formalitete izražati v zapisniku.

Fakultativno torej prestopni sodnik zapriseže vsako pričo razun gori omenjenih javnih oseb gledé natančno določenih prigodkov, in če se pomisli, kako življenje rado korači preko uradnih

mej in da je le sodniku samemu presojati, kaj priča vé kot uradnik, a kaj kot zasebnik, ne smemo odrekati sodniku pravice, da zapriseže katerikrat tudi uradnika ali oblastvenega slugo kot pričo.

Poleg onega úže naglašena pravila podaje zakon izjeme — exceptio firmat regulam — kedaj se morajo priče v prestopni kazenski pravdi zapriseči.

Kot antiteza, torej vse slučaje obsegajoč, stoji v § 453. kaz. pr. r. stavek: „Ako pa obdolženec taji ter velja prepričati (= überweisen) ga z izustilom prič“. Torej prvi pogoj obligatorni zaprisežbi je, da obdolženec taji. Vprašamo: kedaj taji obdolženec? Predalječ bi zašli, če bi hoteli to nalogo rešiti, in navajamo le nekaj markantnih slučaje. Taji li tat, ki priznava, da je ukradel uro, ki se je pri njem našla, desetic, znabiti ležečih pri uri, ki jih pa niso našli pri njem, pa da ni ukradel? Taji li obdolženec, ki pravi, da je bil z drugimi vred pri pretepu, da pa noža ni imel, poškodovanec pa ima le rano po noži? Ali taji obdolženec, ki trdi, da se je znabiti kaznivo dejanje zgodilo, on pa tega ne zna, češ, pijan je bil, doma ga ni bilo, ko je pes koga ugriznil, ko je pes prosto letal v kontumačni dobi? Ali je smatrati, da pretepač taji, ako se sklicuje na silobran? Ali je govoriti o tajbi, če jeden ali več sokrivcev prepričevalno priznava, drugi pa tajé? Ali obdolženka taji, ko priznava, da je očitala komu prešestvo in potem dokazuje, da se je prešestvo res zgodilo? Tu, dejali bi, kakor v vseh slučajih navideznega ali pravega dokazovanja po smislu § 490 in 491 kaz. zak., taji pač le zasebni obtožitelj, da bi bilo res, česar ga je krivil obdolženec, ki priznava razžaljive besede ali pismo. K temu razcepu zatáje in priznanja pa pridenimo še raznoličnost merodavnih dejanj, o katerih se mogó izpovedovati različne priče, denímo: poškodovanec vé okolnostij glede ukradenih stvari, glede kraja, kjer se je kradlo i. t. d., torej zgol objektivnih okolnostij, gre pa v konkretnem slučaji le za subjektivni dokaz proti taječemu tatu; — in smelo zapišemo stavek: razpravljajoči sodnik sam najbolje zna, kedaj ima pred seboj taječega obdolženca in kedaj naj zapriseže pričo v prestopni razpravi, da dobi pravo in vestno prepričanje — vprašamo sedaj, o čem? — o krivdi, kajti, kedar se sodniku vidi, da niti objektivno ni kazenskega dejanja, takrat se vender ne govori še o

„prepričavanji taječega obdolženca“. Lahko bi torej izvajali: vselej, kedar se oproščuje od obtožbe, ker ni objektivnega kazni-vega dejanja, tedaj sodniku ni treba jemati prič v prisego.

A nečemo izvajati skrajnih posledic, ker nižji sodnik ven-derle naj misli na to, da pride stvar lahko pred apelni senat in da le-ta uvidi znabiti objektivni obstoj kazenskega dejanja. Nihče pa prvemu sodniku ne more šteti v zlo, če v takem slučaju ni zaprisegal prič, naj je obdolženec celó tajil vsako krivdo iz sub-jektivnih vzrokov.

Ponavljamo: razun jednostavnih, redkih slučajev prepuščati je tudi jedinoosebnemu sodniku (§ 9 kaz. pr. r.), da presodi, ima li opraviti s taječim obdolžencem. Tak pa mora biti, če naj sodnik sploh razmišlja, ali mora zapriseči kako pričo. Nikedar torej ni treba zaprisegati prič v kontumačnem po-stopanju po smislu §-a 459. kaz. pr. r.

Vrhu tega kardinalnega pogoja izjemnemu, ker obligator-nemu zapriseganju prič pred jedinoosebnim sodiščem nahajajo se v kondicionalnem stavku nastopni koordinatno naštetih, ker z besedico „ali“ vezani pogoji, katerih vsak zá-se torej ute-meljuje obligatorno zapriseganje:

1.) ako to obdolženec sosebno zahteva;

2.) ako gre za kateri izmed natančno kvalifikovanih, v tem oziru torej tudi enakovrstnih prestopkov.

Drugega teh, rekel bi, pogojev podrejene vrste ni pojašnje-vati kaj. Omejujejo ga pozitivna zakonova določila in od dalječ kažemo nekako perspektivno ná raztežno presojanje tega pogoja, pripominajoč, da se strinjajo z velikimi prestopki mali prestopki, da obdolženec le to ali pa le ono taji, da priče govore le o tem ali onem dejanji i. t. d.

Za praktične namene hočemo speljati cenjenega čitatelja v nekako „kamenito morje“, kjer je vsega rastlinstva, vse oživlja-joče besede konec. Razdelili smo pa ta nerodovitna tla in po-stavili nekaj kažipotov.

a) Pogoje dan pri prestopkih:

α) zaradi daljšega zopora v kazenskem zakonu: § 298 v slučaju zopora; § 311; § 312, a le za razžalitve z dejanjem; § 315 v sosebno opisanem slučaju; § 316; § 318; § 320 d)

tretjič; § 321 tretjič; § 323; § 324; § 325; §§ 326 in 330 pri ponovljenem prestopu; § 327 za delj trajajočo porabo; § 332; § 335 (§§ 341, 342, 369, 370, 372, 373, 376, 377, 378, 384, 385 in drugi, kjer se cituje § 335); § 340; § 343; § 346 v slučajih zapora; § 347; § 348; § 354; § 360; § 362 drugič; § 363; § 364; § 375; § 379; § 380, če je bil kedo poškodovan; § 395; § 396; § 405 (407); § 484; § 487; § 488; 489; § 491; § 492, odnosno člen V. zak. s 17. decembra 1862, št. 8 drž. zak. za 1863; nadalje v kazenskem zakonu: § 501, § 502; § 504; § 505; § 506; § 507; § 508; § 512 (513); § 523; čl. III. zak. s 15. oktobra 1868, št. 142 drž. zak., če gre za hudodelstvo; odnosno § 4 zak. v varstvo hišne pravice (prim. § 332 kaz. zak.); §§ 30, 33 orož. pat.; §§ 1, 5 št. 3, 4 in 5 zakona o vlačugarjih iz 1885. l.

β) zaradi višje globe v kazenskem zakonu: § 327; § 328; § 329; § 346 drugič; § 351 pri ponovljenji; § 404.

γ) zaradi izgube obrta ali drugih pravic in upravičenj v kazenskem zakonu: § 320 d) tretjič; §§ 326 in 330 pri ponovljenem prestopku; § 345 tretjič; § 347 drugi stavek; § 352 tretjič; § 362 tretjič; § 363; § 364; § 366 drugič; § 367 tretjič; § 383 če se je opustilo pritegniti drugega stavitelja, torej nekako v tretjič; § 385; § 399 tretjič; § 404 tretjič; § 405 (407); § 406 odnosno uže prvič; § 415; § 420 pri ponovljenji; § 436 tretjič; § 438 tretjič; § 445 tretjič; §§ 460, 461, 463, 464 (vsled infamujočih nasledkov); § 469 tretjič; § 472 srednji stavek; § 478 tretjič; § 482 tretjič; § 483; § 484; § 498 tretjič; § 515 drugič; § 2 zak. zoper brezuspešenje prisilnih zvršil (gl. opomnjo pri § 461 kaz. zak.; § 34 orož. pat., če je posebnih obtežnih okolnostij; § 35 orož. pat. tretjič; § 3, odst. 10 tisk. zak. drugič.

b) Pogoja ni pri prestopkih v kazenskem zakonu: § 270; § 301; § 307; § 314; § 315 v lahkem slučajih; § 317; § 319; § 320 a, b, c, d (prvič in drugič), e, f, g; § 326 prvič; § 330 prvič; § 331; § 333; § 334; § 338; § 345 prvič in drugič; § 346 prvič; § 347 prvič; § 350 prvič in drugič; § 351 prvič; § 352 prvič in drugič; § 353; § 358 za brezsmrtni izid; § 359; § 361; § 362 prvič; § 366 prvič; § 367 prvič in

drugič; § 368, ker tudi podvojena globa ne dosega 100 gld.; § 370; § 371; § 372; § 373; § 374; § 380 v slučajih brez poškodbe; § 381; § 382 v slučajih brez poškodbe; § 386 v slučajih zapora; § 388; § 389; § 390; § 391; § 392; § 394; § 397; § 398; § 399 prvič; § 406 prvič (a le za gotov slučaj); § 407 v gotovem slučaju; § 409; § 411 (412); § 414; § 416; § 417; § 419; § 420 prvič; § 421; § 422; § 423; § 424; § 425 pri lahki poškodbi; § 426 pri lahki poškodbi; § 427; § 428; § 429; § 430; § 431; § 432 (433); § 435; § 438 prvič in tudi drugič (gl. opomnjo pri § 368); §§ 439 do vštetelega 444; § 445 prvič in drugič (gl. opomnjo pri § 368); §§ 446 do vštetelega 455; § 458; § 459; § 468; § 469 prvič in drugič (gl. opomnjo pri § 368); § 470 prvič; § 471; § 472 (odnosno, gl. opomnjo pri § 368); § 473; § 474; § 475; § 476; § 477; § 482 prvič in drugič (gl. opomnjo pri § 368); § 496; § 497; § 499; § 515, razun pri daljši potuhi; § 516; § 522; § 524 in § 525; §§ 3, 9, 11, 17, 18, 21, 22, 23 tisk. zak.; čl. III. zak. z dne 15. okt. 1868, št. 142 drž. zak., če gre za pregrešek; — §§ 29, 32; § 35 prvič in drugič; §§ 37, 38; odnosno §§ 36 in 39 orož. pat.; — § 6 zak. v varstvo osebne prostosti; odnosno § 4 zak. v varstvo hišne pravice; §§ 1 in 3 zak. v varstvo listne in pisemske skrivnosti; § 3 vlačugarskega zak. iz l. 1873; §§ 2, 3, 4, 5 št. 1 in 2, potem tretji odstavek in § 6 vlačugarskega zak. iz l. 1885; § 15 zak. zoper nepoštene postopke v kreditnih opravilih; § 3 zak. zoper brezuspešnje prisilnih izvršil; § 45 zak. o odvratanji in zatiranji kužnih živalskih boleznih; § 36 zak. o društvenem pravu; § 19 zak. o shodnem pravu; §§ 3 in 6 zak. v obrambo podmorskih kablov; § 3 zak. o koalicijskem pravu; § 2 zak. o občenevarni rabi raznesilnih tvarin.

c) Nedoločeno nam bodi, je li dan pogoj ali ne v kazenskem zakonu: § 347 drugič, je li odprava iz gotove službe izguba kakih pravic ali upravičenj glede na konečni stavek §-a 347? — § 350 tretjič, je li obsodba, da se mora dati kedo iz kake stroke na novo izprašati, izguba pravic? — § 351 pri večkratnem prestopku, je li namreč postavljenje provizorja za nedoločen čas prištevati izgubi upravičenj? — kam spada prestopok §-a 356 in §-a 357, ki nimata nič kaj določene

kazni? — § 362 drugič: kaj je dvojnata kazen? je li dvakratna kazen, v zakonu za prvi prestopok izrečena, torej dvakrat 25 do dvakrat 100, ali je dvakratna kazen, ki se je pri prvem prestopku v istini izrekla? — § 383 drugič: je li ukaz, da se mora privzeti somojster pod kaznijo (torej za tretjikrat) izgube stavbenega mojsterstva, izguba upravičenja? — § 386 v slučajih globe, kajti poluletna najemščina je lahko jako različna; — § 399, glej opomnjo pri § 362. — § 418: je li „varuh biti“ posebna pravica? — § 436: glej opomnjo pri §-u 362; — § 498 prvič in drugič, izguba pravice za omejen čas; — v drugih zakonih: § 3 odst. 7 a) oziroma odst. 10 tisk. zak. prvič, glej opomnjo nekaj više pri § 498 kaz. zak. — Če se smatra odprava iz kakega kraja ali iz cesarstva za izgubo pravice, potem se tu-sem še vpletó, če prav bi bili že prej navedeni, §§ 320 e in g, § 344, 355, 470, 472 zadnji stavek, 514, 522 kaz. zak.; — naj se tu naposled še omeni § 4 vlačug. zak. iz l. 1873 in § 7 vlačug. zak. iz l. 1885 zaradi utešnjenja prostosti. (Dalje prihodnjič.)

O sedanjem pozvedovanji za odmero dohodarine I. razreda.

Da je novega zakona o dohodarini jako treba, o tem nas prepriča razmišljanje postopanja, katero sedaj velja za odmero dohodarine I. razreda.

Dohodarino je odmerjati na podlogi vloženih napovedij, ktere morajo davkoplačavci v določenem roku vložiti pri svojem davčnem oblastvu prve instance. To je načelno določilo dohod. pat. z dne 29. oktobra 1849, drž. zak. št. 419. Ali uže zakonodavec kaže malo upanja, da bi se hoteli dohodki pošteno in resnično napovedovati, ker se mu je takoj potrebno videlo ukreniti, da je napovedi glede oblike in vsebine presojeti po